

Lilija Limane (Latvijas Nacionālā bibliotēka)
GRĀMATNIEKS STEPONS SEIĻS UN VIŅA ARHĪVS
LATVIJAS NACIONĀLAJĀ BIBLIOTĒKĀ

Atslēgas vārdi: *Stepons Seiļš, Latgales personālijas, grāmatas, kolekcijas.*

Skolotājs, publicists un Latgales kultūras vēstures pētnieks Stepons Seiļš (1909–1979) savu mūžu veltīja latgaliešu kultūras faktu vākšanai, ar neatslābstošu pašreizējā, spītējot ārējās varas spiedienam, palika uzticīgs latgaliešu valodai un aizstāvēja ideju par iespīestā vārda nepieciešamību latgaliešu rakstu valodā.

Steponu Seiļi raksturo dziļa un noturīga interese par latgaliešu grāmatniecību un neatlaidīga centība apkopot kultūras mantojumu. Savās mājās Makašānu pagasta „Kļovūs” viņš izveidoja iespīedīgu latgaliešu rakstu bibliotēku ar teju pilnīgu grāmatu krājumu, plašu avīžu komplektu klāstu, kā arī seniem rokrakstiem un paša sakopotiem materiāliem par kultūras darbiniekiem.

S. Seiļa arhīva materiālu daļa pirmoreiz nonāca Latvijas Nacionālajā bibliotēkā 1974. gadā no Latvijas PSR prokuratūras, kas iespīeddarbus un rokrakstus bija izņēmusi no S. Seiļa mājām Rēzeknes rajona „Kļovūs” kratišanas laikā 1974. gada 1.–3. jūlijā. Pēc saņemto iespīeddarbu un rokrakstu analīzes bibliotēka vienojās ar S. Seiļi par 54 rokrakstu glabājamo vienību paturēšanu tās kolekcijā un Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā tika izveidots grāmatnieka personālarhīvs (RXA96), daļēji kompensējot īpašniekam rokrakstu vērtību ar samaksu par mikrofilmu izgatavošanu no viņam atpakaļ atdotajiem materiāliem. Personālarhīvā ietilpa Latgaliešu Skolotāju centrālās biedrības un citu kultūras organizāciju darbības materiāli, bet no paša S. Seiļa apcerējumiem un citu latgaliešu literātu manuskriptiem tika izgatavotas 16 vienību kopijas mikrofilmās. Ievērojot sabiedriski politisko situāciju, bibliotēkai bija jāpatur arī tie iespīeddarbi, galvenokārt 20.–30. gadu periodiskie izdevumi, kas atbilda specfonda kritērijiem. Pārējie iespīeddarbi un rokraksti, tai skaitā dienasgrāmatas, vēstules un pētījumi par personām, tika aizvesti uz „Kļoviem” un nodoti to īpašniekam.

Pārējos personālarhīva materiālus bibliotēka iegādājās 1980. gadā pēc S. Seiļa nāves no viņa mantiniekiem. Atstātajā garīgajā mantojumā ietilpa kā iespīeddarbi, tā plašs rokrakstu arhīvs. Iespīeddarbi, tai skaitā vairākas latīņu rakstu aizlieguma kontrafakcijas, atbilstoši bibliotēkas fondu organizācijas principiem tika iekļauti kopējā grāmatu krājumā. S. Seiļa personālarhīvam tika pievienotas vēl 254 rokrakstu vienības. Rokrakstu fonds papildinājās ar atsevišķiem izciliem drukas aizlieguma laika rokraksta grāmatniecības pieminēkliem, paša S. Seiļa un citu autoru jaunrades materiāliem, plašu korespondenci. Lasītājiem kļuva pieejama S. Seiļa uzkrātā informācija par latgaliskas izcelsmes ievērojamām personībām, kas apkopota „lietās”. Te var atrast ziņas vai par katru latgaliskas izcelsmes un latgaliešu kultūrā iesaistītu 20. gadsimta personību. Viņa vākumu pamatoti var uzskatīt par latgaliešu cilvēkarhīvu.

2000. gadā saskaņā ar līgumu bibliotēkas īpašumā pārgāja arī 13 mapes ar S. Seiļa dēla Pētera Seiļa deponētajiem materiāliem. Pašlaik grāmatnieka rokrakstu personālarhīvā ietilpst 339 glabājamās vienības. S. Seiļa arhīvs sniedz bagātīgu uzziņu un avotu bāzi Latgales vēstures pētniekiem un citiem interesentiem.